

Sygn. akt I ACa 260/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 października 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Małgorzata Wołczańska (spr.)
Sędziowie :	SA Tomasz Ślęzak SA Joanna Naczyńska
Protokolant :	Katarzyna Noras

po rozpoznaniu w dniu 17 października 2018 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego Niestandaryzowanego Funduszu Sekurytyzacyjnego w B.

przeciwko R. Ś., J. C. i M. Ś.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda i pozwanego J. C.

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 16 listopada 2017 r., sygn. akt II C 726/16

1) zmienia zaskarżony wyrok:

a) w punkcie 1. i 3. w ten sposób, że zasądza od pozwanych R. Ś., J. C. i M. Ś. na rzecz powoda 50 000 (pięćdziesiąt tysięcy) złotych oraz od pozwanych R. Ś. i J. C. na rzecz powoda dalszą kwotę 100 000 (sto tysięcy) złotych, z zastrzeżeniem, że spełnienie świadczenia przez jednego z pozwanych zwalnia pozostałych w tej części oraz z ograniczeniem odpowiedzialności pozwanych do przysługujących im udziałów w prawie własności nieruchomości położonej w K., dla której Sąd Rejonowy (...) w K. prowadzi księgę wieczystą o numerze KW (...), które to prawo obciążone jest na rzecz powoda hipoteką umowną zwykłą na sumę 150 000 (sto pięćdziesiąt tysięcy) złotych, a w pozostałej części powództwo oddala,

b) w punkcie 8. o tyle, że nadto odstępuje od obciążania pozwanej M. Ś. kosztami procesu;

2) oddala apelację pozwanego J. C.;

3) zasądza od pozwanego J. C. na rzecz powoda 4 050 (cztery tysiące pięćdziesiąt) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego;

4) zasądza od pozwanej M. Ś. na rzecz powoda 5 200 (pięć tysięcy dwieście) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego;

5) przyznaje od Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Katowicach) na rzecz adwokata D. R. 3 321 (trzy tysiące trzysta dwadzieścia jeden) złotych, w tym 621 (sześćset dwadzieścia jeden) złotych podatku od towarów i usług, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu J. C. z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Joanna Naczyńska SSA Małgorzata Wołczańska SSA Tomasz Ślęzak

Sygn. akt I ACa 260/18

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 16 listopada 2017 r. Sąd Okręgowy w K. zasądził od pozwanych R. Ś. i J. C. na rzecz (...) Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego Niestandaryzowanego Funduszu Sekurytyzacyjnego w B. kwotę 150 000 zł z tym zastrzeżeniem, że spełnienie świadczenia przez jednego z pozwanych zwalnia drugiego i z ograniczeniem ich odpowiedzialności, jako dłużników rzeczowych, do przysługujących im udziałów w prawie własności nieruchomości położonej w K., dla której Sąd Rejonowy (...) w K. prowadzi księgę wieczystą KW nr (...), a które to prawo obciążone jest na rzecz powoda hipoteką umowną zwykłą na sumę 150 000 zł (pkt 1), oddalił powództwo w stosunku do pozwanych R. Ś. i J. C. w pozostałym zakresie (pkt 2), a także w całości w stosunku do pozwanej M. Ś. (pkt 3), umorzył postępowanie w stosunku do pozwanej B. C. (pkt 4), i orzekł o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanym J. C. i B. C. z urzędu (pkt 5 – 6) oraz o kosztach postępowania (pkt 7 – 8).

Orzeczenie to zapadło po ustaleniu przez Sąd I instancji, że dnia 28 lutego 2002 r. (...) Sp. j. w K. – jako kredytobiorca, zawarła z (...) Bankiem (...) S.A. w K. umowę o kredyt złotowy obrotowy średnioterminowy, na podstawie której bank udzielił spółce kredytu w kwocie 350 000 zł na okres od dnia 28 lutego 2002 r. do dnia 27 lutego 2005 r., z przeznaczeniem na finansowanie bieżących potrzeb kredytobiorcy związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą. Zgodnie z zapisem § 9 ust. 1 umowy, strony ustaliły prawne zabezpieczenie kredytu w formie przewłaszczenia na rzecz banku zapasów towarów stanowiących własność kredytobiorcy, znajdujących się w placówkach handlowych (...) w K. przy ul. (...), cesji praw z polis ubezpieczeniowych przewłaszczonych towarów, hipoteki na nieruchomości kredytobiorcy znajdującej się w K. ul. (...) wpisanej do KW nr (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy w K., cesji praw z polisy ubezpieczeniowej nieruchomości obciążonej hipoteką oraz weksła własnego in blanco poręczonego przez B. C. i M. Ś.. Dla ustanowienia zabezpieczenia w postaci hipoteki, strony ustaliły termin do dnia 28 maja 2002 r. Na nieruchomości położonej w K. przy ul. (...) została ustanowiona hipoteka zwykła umowna na sumę 150 000 zł jako „hipoteka na udziałach R. i M. małżonków Ś. i J. i B. małżonków C. wynoszących po 459/182372 części, celem zabezpieczenia kredytu udzielonego spółce o firmie (...), (...) Spółka Jawna z siedzibą w K.. Oprocentowanie kredytu ma charakter zmienny i jest sumą średniej ze stawek (...) dla 3 miesięcznych depozytów złotych na rynku międzybankowym i marży (...) Banku (...) S.A w wysokości 2,0 punktów procentowych P.A.". Pierwotnie, wierzycielem hipotecznym był Bank (...) w K., a obecnie jest nim (...) Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Niestandaryzowany Fundusz Sekurytyzacyjny z siedzibą w B.. W dniu

28 czerwca 2002 r. udziały (...) Sp. j. zostały sprzedane na rzecz D. G. (1) i A. W. (1), współników (...) Sp. j. Pismem z dnia 28 listopada 2002 r. (...) Bank (...) S.A. dokonał wobec następcy prawnego pozwanej spółki wypowiedzenia zawartej umowy kredytowej ze skutkiem na dzień 5 grudnia 2002 r. i przy przyjęciu, że z dniem 6 grudnia 2002 r. kredyt stał się natychmiast wymagalny i winien być spłacony w całości wraz z odsetkami i kosztami wynikającymi z ksiąg banku. Następnie, w dniu 17 stycznia 2003 r. (...) Bank (...) S.A. wystawił bankowy tytuł egzekucyjny nr (...), z treści którego wynikało, że w dacie jego wystawienia

w księgach rachunkowych banku figurowało wymagalne zadłużenie dłużnika

(...) J. C., R. Ś. Sp. j. w K. z tytułu umowy o kredyt nr (...) oraz B. C. i M. Ś.

z tytułu poręczenia weksla in blanco, zabezpieczającego zwrotność kredytu,

w kwocie 378 625,38 zł. Postanowieniem Sądu Rejonowego w K. (sygn. akt I Co 782/03/10), bankowy tytuł egzekucyjny został opatrzony klauzulą wykonalności przeciwko wszystkim dłużnikom. W dniu 10 marca 2003 r. M. i R. małżonkowie Ś. zawarli w formie aktu notarialnego (rep. A Nr (...)) umowę majątkową małżeńską postanawiając że w ich małżeństwie obowiązywać będzie ustrój rozdzielności majątkowej. Następnie, Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w K. w sprawie (...) dokonał zajęcia wynagrodzenia za pracę B. C.; dnia 12 lutego 2007 r. M. Ś. zawarła z (...) Bankiem (...) S.A. ugodę nr (...), której przedmiotem było określenie zasad spłaty jej zadłużenia wobec banku z tytułu poręczenia wekslowego udzielonego do kredytu zaciągniętego przez spółkę. Postanowieniem z dnia 21 lutego 2007 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w K., na podstawie art.

825 k.p.c., umorzył postępowanie egzekucyjne wobec M. Ś. prowadzone

w wniosku wierzyciela (...) Banku (...) S.A. Następnie, w dniu 6 lipca 2012 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym (...) w K. P. S. w postępowaniu egzekucyjnym z wniosku wierzyciela (...) Banku (...) S.A. przeciwko (...) Sp. j., B. C. i M. Ś. umorzył egzekucję prowadzoną pod sygn. akt (...). Dnia 13 sierpnia 2014 r. (...) Bank (...) S.A. zawarł z M. Ś. umowę zwolnienia z długu, w której wskazano, że jej zadłużenie z tytułu zabezpieczenia wierzytelności banku w postaci poręczenia wekslowego za zobowiązania wynikające z umowy nr (...) wynosi 1 337 873,77 zł oraz że w związku z wywiązaniem się częściowo w drodze dobrowolnych spłat

z zobowiązań określonych w § 2 ust. 1 ugody, jaką strony zawarły w dniu 12 lutego 2007 r. zmienionej późniejszymi aneksami, bank zrzekł się tego długu w całości.

W dniu 14 maja 2015 r. powód nabył w drodze cesji od (...) Banku (...) S.A. wierzytelność przysługującą mu wobec dłużnika (...) Sp. j. D. G.,

A. W.. Pismem z dnia 21 maja 2015 r. powód wezwał pozwaną spółkę do zapłaty zadłużenia z tytułu umowy nr (...) w kwocie

1 365 845,26 zł w terminie 7 dni od otrzymania pisma informując, o że (...) Bank (...) S.A. w K., na mocy umowy sprzedaży wierzytelności z dnia 14 maja 2015 r., dokonał na rzecz (...) Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego Niestandaryzowanego Funduszu Sekurytyzacyjnego przelewu wierzytelności wynikającej z umowy kredytu wraz ze wszystkimi związanymi z tą wierzytelnością zabezpieczeniami. Następnie pismem z dnia 22 stycznia 2016 r. skierowanym do R. Ś., B. C., J. C. i M. Ś., powód zwrócił uwagę na fakt przelewu wierzytelności oraz istniejącego zabezpieczenia w postaci hipoteki umownej zwykłej opiekującej na sumę 150 000 zł, wzywając ich jako dłużników rzeczowych do zapłaty tejże kwoty w terminie do dnia 29 stycznia 2016 r. Postanowieniem z dnia 27 października 2016 r. (sygn. akt X GU 455/16/3) Sąd Rejonowy (...) w K. ogłosił upadłość obejmującą likwidację majątku dłużnika B. C.. Postępowanie upadłościowe toczy się pod sygn. akt X GUp 114/16/3, a wierzytelność wynikająca z umowy kredytu poręczonej przez dłużnika została ujęta na liście wierzytelności zatwierdzonej postanowieniem Sądu Rejonowego (...) w K. z dnia 13 października 2017 r.

Opisany stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dokumentów, które nie budziły wątpliwości co do ich treści i nie były kwestionowane przez żadną ze stron postępowania, a także zeznań pozwanych. W świetle tak dokonanych ustaleń, Sąd I instancji doszedł do przekonania o częściowej zasadności roszczenia powoda. Systematyzując swoje rozważania, w pierwszej kolejności Sąd Okręgowy wyjaśnił, że roszczenie powoda wywodziło się z odpowiedzialności rzeczowej dłużników hipotecznych. Bezsprzeczne w niniejszej sprawie było, że nieruchomości położona w K. przy ul. (...) obciążona jest hipoteką umowną na sumę 150 000 zł, na udziałach R. i M. małżonków Ś. oraz J.

i B. małżonków C. wynoszących po 459/182372 części w nieruchomości, ustanowioną w celu zabezpieczenia kredytu udzielonego (...) J. C., R. Ś. Sp. j. w K. przez (...) Bank (...) S.A.

w K. w dniu 28 lutego 2002 r. na podstawie umowy nr (...). Nie była przy tym kwestionowana legitymacja czynna powoda do występowania w niniejszym procesie – powód jest bowiem następcą prawnym pierwotnego kredytodawcy i aktualnym wierzycielem hipotecznym wpisanym w księdze wieczystej KW nr (...). Istotne zagadnienie materialnoprawne dotyczyło tego, które przepisy, w związku z nowelizacją ustawy

o księgach wieczystych i hipotece dokonaną z dniem 26 czerwca 2009 r., należało zastosować w niniejszej sprawie, tj. obowiązujące aktualnie czy poprzednio, co miało wpływ także na ocenę podniesionego przez pozwanych zarzutu przedawnienia wierzytelności zabezpieczonej hipoteką. Jako że w niniejszym postępowaniu przedmiotem badania Sądu I instancji była hipoteka zwykła (umowna) powstała przed dniem 20 lutego 2011 r., w ocenie Sądu Okręgowego należało przyjąć, że zastosowanie znajdują przepisy o księgach wieczystych i hipotece w brzmieniu sprzed nowelizacji (art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 26 czerwca 2009 r. o zmianie ustawy

o księgach wieczystych i hipotece oraz niektórych innych ustaw; Dz. U. Nr 131, poz. 1075). I tak, odnosząc się na wstępie do podniesionego przez pozwanych zarzutu przedawnienia roszczenia Sąd Okręgowy wyjaśnił, że przedawnienie wierzytelności zabezpieczonej hipoteką pociąga za sobą tylko skutki w sferze obligacyjnej – jeżeli dojdzie do przedawnienia wierzytelności zabezpieczonej hipoteką, to wierzyciel hipoteczny jest uprawniony do zaspokojenia się z nieruchomości obciążonej. Co więcej, w przypadku przedawnienia wierzytelności zabezpieczonej hipoteką wierzyciel hipoteczny może zaspokoić się z nieruchomości obciążonej niezależnie od tego, czy jej właścicielem jest też dłużnik osobisty, czy tylko rzeczowy (art. 77 ustawy o księgach wieczystych i hipotece; Dz.U. z 2001, Nr 124, poz. 1361). Także aktualne brzmienie przepisu jest podobne, stąd uznać należy, że wprowadzona z dniem

20 lutego 2011 r. zmiana art. 77 powołanej ustawy polegała tylko na wyłączeniu skutków przedawnienia wobec roszczeń o świadczenia uboczne; przed tym dniem skutki te nie rozciągały się tylko na odsetki, których po upływie terminu przedawnienia wierzyciel hipoteczny nie mógł przymusowo uzyskać. Nawet więc gdyby roszczenie stanowiące podstawę żądania powoda uległo przedawnieniu, to pozwany jako dłużnikom rzeczowym nie przysługiwałaby możliwość obrony przed zaspokojeniem roszczenia wierzyciela z powołaniem na zarzut przedawnienia.

W konsekwencji Sąd Okręgowy uznał, że zarzut przedawnienia podniesiony przez pozwanych był niezasadny w zakresie sumy hipoteki określonej w księdze wieczystej nr (...) na kwotę 150 000 zł. Z tej przyczyny zbędne było odnoszenie się do takich kwestii takich jak ustalenie daty, od której biegnie termin przedawnienia oraz jego długość (art. 118 k.c. w zw. z art. 120 k.c.) oraz czy i w związku ewentualnie z jakim zdarzeniem doszło do przerwania terminu przedawnienia

(art. 123 k.c.). Przy tym, Sąd I instancji podzielił stanowisko strony powodowej, że hipoteka nie obciąża konkretnego lokalu, a jedynie określony ułamkowo udział

w nieruchomości, co wynika wprost z księgi wieczystej, zatem okoliczność, że pozwany został oddany w użytkowanie lokal użytkowy nr (...) pozostawała bez znaczenia w aspekcie niniejszej sprawy. Jak wyjaśnił Sąd Okręgowy, wierzytelność zabezpieczona hipotecznie stanowi rzeczowy dług właściciela nieruchomości

i wierzyciel może skutecznie wytoczyć powództwo o jego zasądzenie. Ochrona dłużnika polega na wyłączeniu możliwości zaspokojenia tego długu z innych składników swojego majątku niż ten, na którym ciąży hipoteka. Odnosząc się więc do kwestii odpowiedzialności rzeczowej pozwanej M. Ś. Sąd I instancji stwierdził, że pozwana została z niej zwolniona wobec czynności dokonanych

z pierwotnym wierzycielem w postaci zawarcia w dniu 12 lutego 2007 r. ugody, której przedmiotem było określenie zasad spłaty wobec banku zadłużenia powstałego

w związku z poręczeniem wekslowym udzielonym do umowy kredytu, a następnie zawarcia w dniu 13 sierpnia 2014 r. umowy zwolnienia z długu. Złożone wówczas przez bank oświadczenie, w ocenie Sądu Okręgowego, należy uznać za zrzeczenie się długu wobec tej pozwanej w oparciu o art. 508 k.c., dokonane na podstawie zgodnych oświadczeń stron stosunku zobowiązaniowego. Wbrew twierdzeniom powoda, na skutek wygaśnięcia zobowiązania pozwanej M. Ś., wygasła również jej odpowiedzialność rzeczowa (art. 94 ustawy o księgach wieczystych

i hipotece; Dz. U. z 2001 r., Nr 124, poz. 1361). W tym kontekście Sąd I instancji podkreślił, że w toku przeprowadzonego w niniejszej sprawie postępowania dowodowego domniemanie istnienia hipoteki wynikające z rękopisami wiary publicznej ksiąg wieczystych, zostało obalone przez wykazanie wiarygodnym dokumentem, że pozwana M. Ś. została zwolniona z długu. Jako że istnienie wierzytelności zabezpieczonej hipoteką jest warunkiem sine qua non istnienia tej hipoteki – wobec wygaśnięcia wierzytelności na skutek zwolnienia z długu, powództwo wywiedzione przeciwko pozwanej M. Ś. Sąd oddalił (pkt 3 wyroku). Z kolei postępowanie wszczęte przeciwko pozwanej B. C.

podlegało umorzeniu z tej przyczyny, że postanowieniem z dnia 27 października 2016 r. (sygn. akt X GU 455/16/3) Sąd Rejonowy (...) w K. ogłosił upadłość (...), w aktualnie prowadzonym postępowaniu upadłościowym (sygn. akt X GUp 114/16/3) wierzytelność pozwanej wynikająca z poręczenia spłaty należności z zawartej przez pozwaną spółkę umowy kredytu, została ujęta na liście wierzytelności, która następnie została zatwierdzona postanowieniem tego sądu z dnia 13 października 2017 r. Z tych przyczyn, prowadzenie postępowania w stosunku do tej pozwanej stało się niedopuszczalne

i musiało podlegać umorzeniu (pkt 4 wyroku). Jak wyjaśnił dalej Sąd Okręgowy, roszczenie powoda było uzasadnione jedynie w stosunku do pozwanych R. Ś. i J. C., przy czym wyłącznie do wysokości sumy hipotecznej wynikającej z wpisu hipoteki do księgi wieczystej KW nr (...) na kwotę 150 000 zł, co oznacza że w pozostałym zakresie, czyli co do żądania odsetek jako przewyższających tę kwotę, należało je oddalić. Jak argumentował Sąd I instancji, skoro powód wywodził swoje roszczenie z odpowiedzialności rzeczowej, żądanie zasądzenia odsetek od należności głównej nie zasługiwało na uwzględnienie wobec tego, iż suma hipoteki ustanowiona na kwotę 150 000 zł zabezpiecza roszczenia powoda w tejże maksymalnej kwocie. Co za tym idzie, w związku z ograniczeniem wynikającym z wysokości ustanowionej hipoteki brak było podstaw do zasądzenia jakichkolwiek dalszych odsetek, przewyższających wskazaną wartość, nota bene mieszczącą w sobie należność w postaci części kapitału wynikającego z umowy kredytu. Przy tym, odpowiedzialność pozwanych ma charakter odpowiedzialności

in solidum, co znalazło wyraz w sposobie orzeczenia o spełnieniu świadczenia przez któregokolwiek z tych pozwanych, także przy uwzględnieniu dyspozycji przepisu art. 319 k.c.

O nieuiszczonych kosztach pomocy prawnej udzielonej pozwanym J. C. i B. C. Sąd Okręgowy orzekł z uwzględnieniem stawki wynagrodzenia określonej w § 8 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu. O kosztach procesu w stosunku do pozwanego R. Ś., Sąd I instancji orzekł na mocy art. 100 zd. 2 k.p.c. biorąc pod uwagę, że powód uległ co do nieznaczej części swojego żądania, a w stosunku do pozwanego J. C., Sąd ten orzekł na podstawie art. 102 k.p.c., za czym jego zdaniem przemawiała sytuacja ekonomiczna pozwanego.

Apelację od wydanego w sprawie wyroku wniósł zarówno powód jak i pozwany J. C.. Pozwany, zaskarżając orzeczenie Sądu I instancji w części zasądzającej od niego na rzecz powódki kwotę 150 000 zł, wniósł o jego zmianę i oddalenie powództwa przeciwko niemu i R. Ś. w całości oraz o zasądzenie od powoda na jego rzecz kosztów postępowania za obie instancje, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego z rozpoznania. W każdym wypadku zastępujący pozwanego profesjonalny pełnomocnik działający z urzędu wniósł o zasądzenie na jego rzecz kosztów udzielonej pozwanemu pomocy prawnej, które nie zostały uiszczone w całości, ani w części. W sferze naruszeń prawa procesowego pozwany zarzucił naruszenie art. 233 k.p.c. mające wpływ na treść wydanego orzeczenia, polegające na przekroczeniu zasady swobodnej oceny dowodów, wyrażające się w błędnej ocenie zgromadzonego materiału dowodowego i uznaniu, że dołączone przez powoda do pozwu dokumenty potwierdzają zasadność dochodzonego w toku niniejszego postępowania roszczenia, podczas gdy powód nie przedłożył jakiegokolwiek wiarygodnego dowodu dokumentującego przejście na niego wierzytelności hipotecznej oraz nie udowodnił okoliczności nabycia tej wierzytelności co do wysokości dochodzonej pozwem, a także naruszenie art. 232 k.p.c. mające wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia polegające na błędnym uznaniu przez Sąd I instancji, że strona powodowa udowodniła dochodzone w toku niniejszego postępowania roszczenie, podczas gdy powód nie przedłożył wiarygodnych dowodów na poparcie swoich twierdzeń oraz wniosków, z których wywodzi skutki prawne, a tym samym nie udowodnił okoliczności nabycia wierzytelności hipotecznej, w tym co do wysokości jakiej domaga się w pozwie. Nadto pozwany zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj. art. 5 k.c. przez jego niezastosowanie skutkujące zasądzeniem od pozwanego na rzecz powoda kwoty 150 000 zł, podczas gdy stosownie do ustalonego w sprawie stanu faktycznego, roszczenie powoda, który masowo nabywa wierzytelności m. in. od banków za symboliczną kwotę stanowi nadużycie prawa podmiotowego i pozostaje w rażącej sprzeczności z zasadami współzycia społecznego i nie zasługuje na ochronę.

Powód zaskarżył orzeczenie Sądu I instancji w części oddalającej powództwo co do kwoty 50 000 zł w stosunku do pozwanej M. Ś.. W pierwszej kolejności zarzucił sprzeczność istotnych ustaleń Sądu Okręgowego przyjęty za podstawę wyroku ze zgromadzonym materiałem dowodowym, wyrażającą się nietrafnym ustaleniem, że pozwana M. Ś. została zwolniona

z odpowiedzialności rzeczowej, podczas gdy w umowie kredytowej poręczenie wekslowe oraz hipoteka na nieruchomości objętej księgą wieczystą KW nr (...) stanowiły osobne formy zabezpieczenia, ujęte w odrębnych punktach, natomiast w umowie zwolnienia z długu strony pierwotnego stosunku prawnego wskazały wprost, iż umowa ta obejmowała wyłącznie „zadłużenie dłużnika z tytułu zabezpieczenia wierzytelności banku w postaci poręczenia wekslowego za zobowiązania (...) Sp. j. w K. (...)”, a w jej treści brak jest zobowiązania banku do wykreślenia hipoteki ustanowionej na nieruchomości. Powódka zarzuciła także naruszenie przepisu postępowania, tj. art. 233 § 1 k.p.c. przez niewszzechstronną analizę materiału dowodowego wyrażającą się pominięciem podczas dokonywania ustaleń faktycznych dokumentu urzędowego w postaci odpisu zupełnego księgi wieczystej KW nr (...), zgodnie z którym udział pozwanej w nieruchomości obciążony jest hipoteką umowną zwykłą na kwotę 150 000 zł, a w końcu naruszenie prawa materialnego, tj. art. 508 k.c. w zw. z art. 94 ustawy o księgach wieczystych

i hipotece przez ich błędną wykładnię skutkującą przyjęciem, że umowa zwolnienia

z długu zawarta między wierzycielem a jednym z dłużników solidarnych, będących dłużnikiem z tytułu poręczenia wekslowego, doprowadziła do wygaśnięcia hipoteki, podczas gdy wierzytelność zabezpieczona na tej nieruchomości nadal istnieje,

a zwolnienie z długu dotyczyło wyłącznie zwolnienia z poręczenia wekslowego pozwanej i wynikającej z tego poręczenia odpowiedzialności osobistej za zobowiązania kredytobiorcy. Wskazując na powyższe zarzuty powódka wniosła

o zmianę zaskarżonego wyroku w części przez zasądzenie od pozwanej M. Ś. kwoty 50 000 zł in solidum z pozwanymi R. Ś. i J. C. z zastrzeżeniem pozwanej prawa do powoływania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie jej odpowiedzialności do przysługujących jej udziałów w prawie własności nieruchomości położonej w K., dla której Sąd Rejonowy (...) w K. prowadzi księgę wieczystą KW nr (...), które to prawo obciążone jest na rzecz powoda hipoteką umowną zwykłą na sumę 150 0000 zł wraz z kosztami postępowania za postępowanie przed Sądem I instancji w wysokości prawem przewidzianej. Powód domagał się także zasądzenia na swoją rzecz kosztów postępowania apelacyjnego w wysokości prawem przewidzianej. Na wypadek dostrzeżenia przez Sąd II instancji konieczności ponownego przeprowadzenia postępowania dowodowego, powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do rozpoznania Sądowi Okręgowemu wraz z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania za obie instancje.

W odpowiedzi na apelację pozwanego, powód wniósł o jej oddalenie

i zasądzenie na swoją rzecz kosztów postępowania apelacyjnego w wysokości prawem przewidzianej.

O oddalenie apelacji wniosła także pozwana M. Ś., domagając się jednocześnie zasądzenia na rzecz kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda zasługiwała na uwzględnienie w całości, natomiast apelacja wywiedziona przez pozwanego J. C. podlegała oddaleniu.

W pierwszej kolejności, odnosząc się do zarzutu naruszenia przez Sąd

I instancji prawa procesowego, tj. art. 232 k.p.c., przy uwzględnieniu argumentacji zaprezentowanej w apelacji pozwanego, uznać go należało za całkowicie chybiony. Powołany przepis, o ile chodzi o normę zawartą w zdaniu pierwszym, nie jest adresowany do sądu lecz ustanawia dla stron obowiązek wskazywania dowodów dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne. Kolejna norma, zawarta w zdaniu drugim tego przepisu, daje sądowi możliwość dopuszczenia dowodu

z urzędu. Nie jest zatem zrozumiałe przywołanie przez skarżącego naruszenia omawianego art. 232 k.p.c., skoro towarzyszyła mu teza apelacji o „błędym uznaniu przez Sąd I instancji, że strona powodowa udowodniła dochodzone w toku niniejszego postępowania roszczenie”, która w żaden sposób nie przystaje do norm zawartych w tym przepisie.

Nie potwierdził się także zarzut naruszenia art. 233 k.p.c., podniesiony zarówno w apelacji powoda jak i pozwanego. Dokonanie ustaleń faktycznych i ocena zebranego w sprawie materiału dowodowego należy do Sądu I instancji, który przeprowadza postępowanie dowodowe i ocenia zgromadzone dowody według własnego przekonania na podstawie wszechstronnego ich rozważenia. Sąd odwoławczy może takiej oceny nie podzielić tylko wtedy, gdy Sąd I instancji, dokonując oceny zebranego materiału dowodowego, przekroczy zasadę swobodnej oceny dowodów. Oznacza to, iż skuteczne zakwestionowanie tej swobody wymaga od skarżącego wykazania, że w następstwie istotnych błędów logicznego rozumowania bądź sprzeniewierzenia się zasadom doświadczenia życiowego albo też pominięcia dowodów prowadzących do wniosków odmiennych niż przyjęte przez sąd orzekający, ocena dowodów była oczywiście błędna lub rażąco wadliwa. Podważenie oceny materiału dowodowego dokonanej przez Sąd I instancji wymaga więc od skarżącego wskazania konkretnego dowodu przeprowadzonego w sprawie, którego zarzut ten dotyczy i podania, w czym skarżący upatruje wadliwą jego ocenę. Nie jest natomiast wystarczające przekonanie strony o innej, niż przyjął to sąd, wadze poszczególnych dowodów i ich odmiennej ocenie niż dokonana przez sąd. Jeżeli z określonego materiału dowodowego sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena sądu nie narusza reguł swobodnej oceny dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.) i musi się ostać. Co do zasady tak też, w ocenie Sądu Apelacyjnego, było w niniejszej sprawie, gdyż ocenie dowodów dokonanej przez Sąd I instancji nie sposób zarzucić dowolności. Sąd Okręgowy przeprowadził poprawne postępowanie dowodowe, w zakresie zakreślonym wnioskami dowodowymi stron, i następnie zgromadzony materiał dowodowy oceniając stosownie do treści art. 233 § 1 k.p.c. Z tych względów dokonane przez ten Sąd ustalenia faktyczne jako oparte na właściwej ocenie dowodów Sąd Apelacyjny aprobuje i uznaje za własne. W tej mierze podkreślić, w szczególności należy, iż

w sferze ustaleń faktycznych Sąd I instancji nie dopuścił się błędu tak co do opisu treści księgi wieczystej nr (...) w zakresie uwidocznionego tam wpisu hipoteki na rzecz powoda, jak i odnośnie do istotnych postanowień ugody, którą w dniu 12 lutego 2007 r. zawarła pozwana M. Ś. z poprzednikiem prawnym powoda (cedentem - Bankiem (...) S. A. w K.). Rację ma jednak powód, że Sąd Okręgowy dokonał wadliwej interpretacji prawnej co do skutków porozumienia z dnia 12 lutego 2007 r. w kontekście istnienia zobowiązania pozwanej M. Ś. będącego przedmiotem tego procesu. W tym zakresie więc w istocie Sąd dokonał błędnej subsumpcji stanu faktycznego do przepisów prawa materialnego, co jednakże nie uzasadnia twierdzeń o sprzeczności ustaleń

z treścią zgromadzonego materiału dowodowego. Niemniej powoduje, że trafny był zarzut powoda naruszenia przepisów prawa materialnego, a to art. 508 k.c., który nie miał w sprawie zastosowania oraz art. 65 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 790 z póź. zm.), który winien znaleźć wobec pozwanej zastosowanie, a w konsekwencji czego błędnie doszło do oddalenia powództwa w stosunku do pozwanej M. Ś.. W tym zakresie też Sąd Apelacyjny w całości podziela stanowisko wyartykułowane w apelacji strony powodowej. Natomiast, poza ową kwestią wymagającą korekty, Sąd Apelacyjny

w pozostałej części podziela stanowisko prawne Sądu Okręgowego co do odpowiedzialności pozwanych w sprawie, i co jednocześnie powoduje, że nie zachodzi potrzeba powielania jej w tym miejscu.

I tak, w zakresie, w jakim wyrok wymagał zmiany, wskazać należy, iż prawnym zabezpieczeniem spłaty kredytu udzielonego na podstawie umowy zawartej

z poprzednikiem prawnym powoda w dniu 28 lutego 2002 r., obok poręczenia weksla in blanco wystawionego przez B. C. i M. Ś., było ustanowienie hipoteki na udziałach we własności nieruchomości gruntowej przypadających małżonkom C. oraz Ś.. Wedle treści księgi wieczystej prowadzonej dla tej nieruchomości, wpis zabezpieczenia hipotecznego na nieruchomości jest niewątpliwy – tak co do sumy hipoteki, jej zakresu oraz osoby wierzyciela hipotecznego i dłużników hipotecznych. Jak tymczasem wynika z treści dokumentu stanowiącego umowę zwolnienia M. Ś. z długu, zawartej między nią a poprzednikiem prawnym powoda, bank zwolnił pozwaną z długu, opiewającego wówczas na łączną kwotę 2 018 095,56 zł, wyłącznie w zakresie udzielonego przez nią poręczenia wekslowego. Okoliczność ta w sposób jednoznaczny wynika z treści zapisu § 1 przedmiotowej umowy. Jednocześnie w toku postępowania strona pozwana w żaden sposób nie wykazała, aby treść umowy o zwolnienie z długu należało interpretować odmiennie niż

wynika to z jej treści, przy czym jak zaznaczono treść ta nie budzi wątpliwości interpretacyjnych. Można też wnosić, że jeśli intencją stron zawierających tę umowę byłoby zwolnienie pozwanej także z zabezpieczenia rzeczowego, to zostałoby to również wyrażone w jej treści. W konsekwencji uznać należy, że w istocie pozwana M. Ś. została zwolniona z długu, lecz wyłącznie

w zakresie udzielonego przez nią poręczenia wekslowego (wyłącznie z jednej formy zabezpieczenia). Słusznie wskazuje w swojej apelacji powód, że pozwana nie została zwolniona z ciężającej na niej odpowiedzialności rzeczowej wynikającej z wpisu hipoteki, skoro poprzednik prawny powoda nie zrzekł się przysługującego mu ograniczonego prawa rzeczowego. Nadto stwierdzić trzeba, że zwolnienie pozwanej z długu wynikającego z poręczenia wekslowego nie mogło, co oczywiste, doprowadzić do wygaśnięcia zobowiązania z umowy kredytu, którego spłatę pozwana zgodziła się poręczyć wekslem i nadto zabezpieczyć poprzez ustanowienie hipoteki umownej na nieruchomości, w której udział stanowi jej współwłasność. Stąd, wywody prawne Sądu Okręgowego co do wygaśnięcia zobowiązania pozwanej, będącego przedmiotem tego procesu czyli jej zobowiązania rzeczowego, w świetle prawidłowo ustalonego stanu faktycznego niniejszej sprawy, należało uznać

w całości za nietrafne. W tym miejscu należy zaznaczyć (odnosząc się tym samym również do zarzutu pozwanego), iż istotnym w sprawie jest, że powód wywodził swoje roszczenie z faktu bycia wierzycielem rzeczowym wobec pozwanych. Ten status powoda w sposób jednoznaczny wynika z treści hipoteki wpisanej w księdze wieczystej prowadzonej dla nieruchomości stanowiącej przedmiot współwłasności małżonków C. i Ś.. Wpis w księdze wieczystej stanowi orzeczenie wydawane w szczególnym postępowaniu sądowym (art.626¹ k.p.c. i nast.), które może być kwestionowane za pomocą przysługujących w toku tego postępowania środków zaskarżenia, a to apelacji (art. 626¹⁰ § 3 k.p.c.). Zgodnie z treścią art.

365 § 1 k.p.c. orzeczeniem tym Sąd w niniejszym postępowaniu był związany. Tym samym nie ma możliwości podważania prawidłowości dokonania wpisu

w postępowaniu wieczystoksięgowym w ramach tego postępowania, a do tego zmierza apelujący – pozwany J. C.. Nie sposób w ramach tego zarzutu kwestionować także wysokości roszczenia powoda, skoro jako dochodzone w ramach zabezpieczenia hipotecznego, ogranicza się ono wyłącznie do sumy hipoteki, która wynika wprost z wpisu w księdze wieczystej. Dodać nadto należy, iż

w toku postępowania przed Sądem I instancji pozwani nie kwestionowali wysokości zadłużenia z tytułu niespłaconego kredytu, nadto wysokość tego długu wynikała (oprócz wysokości wierzytelności hipotecznej udokumentowanej treścią księgi wieczystej) z dokumentów, które składali sami pozwani. A to chociażby z omawianej ugody z dnia 12 lutego 2007 r., której zapisy potwierdzały, że należność główna

z tytułu kredytu (nie licząc należności ubocznych) przewyższa sumę zabezpieczoną hipoteką.

Ostatecznie, na uwzględnienie nie zasługiwał także zarzut naruszenia art.

5 k.c. Funkcjonowanie w obrocie podmiotów zajmujących się masowym nabywaniem wierzytelności – z prawnego punktu widzenia – jest zgodne

z obowiązującymi przepisami prawa. Trudno zarzucić powodowi, że dochodzi na drodze sądowej przysługujących mu wierzytelności, skoro na tym opiera się jego legalna działalność. Przy tym kwestia ceny, za jaką powód ostatecznie nabył pakiet wierzytelności od swojego poprzednika prawnego pozostaje bez znaczenia dla rozstrzygnięcia w tej sprawie, jest to objęte porozumieniem handlowym kontrahentów tej transakcji i tym samym dotyczy wyłącznie ich interesów. Generalnie nie można podzielić twierdzenia pozwanego, iż o nadużyciu prawa miałby decydować fakt, iż powód swoją legitymację czynną wywodzi z nabycia wierzytelności (cesji prawa). Wywodząc roszczenie z nabytej hipoteki powód wykazał swą legitymację, odwołując się do wpisów ujawnionych w księdze wieczystej, z których wynika, że jest wierzycielem hipotecznym, zaś apelujący oraz pozostali pozwani - dłużnikami rzeczowymi. Roszczenie powoda jest zgodne z prawem, znajduje swą podstawę

w art. 65 ustawy o księgach wieczystych i hipotece, jego dochodzenie nie stanowi nadużycia prawa. Na marginesie można zwrócić uwagę, że gdyby przyjąć rozumowanie apelacji pozwanego należałoby rozważyć, czy postępowanie dłużników, zaciągających kredyty na wysokie kwoty, a następnie niewywiązujących się z obowiązków ich spłaty, zasługuje na ochronę prawną w kontekście art. 5 k.c.

Dodać jeszcze należy, iż zgłoszone w apelacji pozwanego wnioski dowodowe podlegały oddaleniu jako - przede wszystkim - spóźnione, skarżący nawet w żaden sposób nie tłumaczy powołania wniosków dopiero w apelacji, poza tym dowód

z przesłuchania pozwanych został przeprowadzony przez Sąd Okręgowy (art. 382 k.p.c.). Nadto, niezależnie od tej okoliczności, z przyczyn omówionych w dotychczasowych rozważaniach zbędne było prowadzenie postępowania dowodowego w kierunku wskazywanym przez apelującego (odnośnie do ceny nabycia przez powoda dochodzonej wierzytelności).

Mając na uwadze powyższe rozważania, a także fakt ograniczenia przez powoda swoich żądań wobec pozwanej M. Ś. do kwoty 50 000 zł, wyrok Sądu I instancji – na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., należało zmienić w sposób, jak uczyniono to w punkcie 1. sentencji wyroku, oddalając apelację pozwanego J. C. w całości jako niezasadną (art. 385 k.p.c.). Jeśli chodzi o orzeczenie

o kosztach procesu za postępowanie przed Sądem Okręgowym, odstąpiono od obciążania nimi pozwanej M. Ś. z uwagi na fakt, że pozwana mogła pozostawać w subiektywnym przekonaniu, że wskutek zawarcia umowy o zwolnienie z długu została uwolniona od wszelkiej odpowiedzialności z tytułu spłaty kredytu udzielonego przez poprzednika prawnego powoda.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia

22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.), zasądzając je na rzecz powoda od pozwanej M. Ś., przy uwzględnieniu uiszczonej przez powoda opłaty od apelacji. O kosztach pomocy prawnej udzielonej przez adw. D. R. pozwanemu J. C.

w postępowaniu apelacyjnym orzeczono na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy z dnia

26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze w zw. z § 16 ust. 1 pkt 2 i § 8 pkt 6 oraz

§ 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r.

w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2016 r., poz. 1714 ze zm.).

SSA Joanna Naczyńska SSA Małgorzata Wołczańska SSA Tomasz Ślęzak